

Ierland, koninkrijk van de elfen

In Ierland geloven ze niet dat er natuurwezens zoals elfjes en kabouters bestaan - ze weten het zeker! Tolkien-fan Hidde Tangerman ging naar het land wat hem zo aan Midden-Aarde doet denken en werd er betoverd door de magie van de Ierse natuur, het land van de *fairies*.

TEKST **HIDDE TANGERMAN** FOTOGRAFIE **CHANTAL ARIËNS**

In de stilte
voel je de
natuurmagie
het sterkst

Tolkiens ‘In de ban van de ring’ las ik toen ik dertien jaar was. Het was op slag mijn lievelingsboek - en dat is het nog steeds. De wereld van Midden-Aarde met zijn hobbits, elfen, dwergen, enten en orken, wat had ik er graag zelf rondgelopen. Diep in mijn hart heb ik het gevoel dat Midden-Aarde met zijn kleurrijke bewoners echt bestaat, in een soort parallele wereld die onzichtbaar met de onze is verweven. Er zijn mensen die zeggen in contact te staan met de natuurwezens. Dat zij ze kunnen zien en met ze kunnen communiceren. Eén van hen is de Canadese schrijfster Tanis Helliwell. Eind jaren tachtig verbleef ze een zomer in een huisje in West-Ierland, een streek waar de scheiding tussen onze wereld en de wereld van de natuurwezens heel dun zou zijn. Ze raakte er bevriend met een *leprechaun*, een Ierse kabouter, en schreef daar een boek over: ‘Een zomer met het kleine volkje’. Toen ik het las werd mijn Midden-Aarde fascinatie weer geprikkeld. Zou ik niet zelf naar Ierland kunnen reizen om daar te proberen contact te leggen met het verborgen volkje? Ik besluit de knoop door te hakken en te gaan. En tegen vrienden die mij vragen wat ik in Ierland ga doen, zeg ik met een knipoog: ‘Op kabouterjacht.’

Welkom in elfenland

Volgens de overlevering is zorg voor de natuur de voornaamste taak van natuurwezens. Dankzij hun inspanningen ontkiemen zaadjes, groeien bomen en bloeien bloemen. Voor hun bestaan zouden de natuurwezens afhankelijk zijn van ons geloof: hoe sterker wij in hen geloven, des te beter ze hun werk kunnen doen. Ierland is daar het beste bewijs van, want hier vind je natuur op z'n best. Het land is één groene lappendeken van velden, heuvels, bossen en meren, omlijst met een grillige kustlijn waar het soms flink kan stormen. Ik reis samen met mijn goede vriend Sadanand, die in Dublin zijn eigen muziekwinkel runt. Ik ken Sadanand al ruim tien jaar. Zijn aanstekelijke Ierse enthousiasme en vrolijkheid maakt hem tot prima reisgezelschap en als volbloed Ier is hij vast een goede gids bij mijn speurtocht naar het rijk van de *fairies*, zoals ze in Ierland worden genoemd.

Een stenen grafmonument van duizenden jaren oud

In Ierland is algemeen bekend dat je de woningen, bomen en paden van de fairies met rust moet laten

Onze eerste dag brengt ons naar de Wicklow Mountains, een prachtig heuvellandschap van heide, bossen en watervallen ten zuiden van Dublin. Midden in de Wicklow Mountains ligt Glendalough, een vallei van twee meren ingesloten door bosrijke heuvels. Volgens insiders zou Glendalough rijk bevolkt zijn met natuurwezens, met name elven. Of het nu komt doordat ik er bewust naar op zoek ben of dat het iets is dat onlosmakelijk is verbonden met de Ierse natuur, ik voel de magie van Glendalough bijna tastbaar langs mijn huid strijken. Lopend over het bospad langs de oevers van de twee meren word ik betoverd door de natuur om me heen. Met een beetje fantasie kan ik in de grillige bomen de contouren van verweerde gezichten zien. Ik voel me even Bilbo Balings, de hobbit uit het gelijknamige boek van Tolkien die zijn veilige huisje verlaat, het onbekende tegemoet. Halverwege de wandeling zien we op de heuvel boven ons een kleine waterval. Over de stenen en bladeren klimmen we naar boven. Het zachte klateren van het water langs de bemoste stenen, de knoestige bomen, het zachte briesje op ons gezicht... alles ademt magie. We gaan onder de waterval op een steen zitten mediteren. Onmiddellijk word ik overspoeld door een diep geluksgevoel. Ik voel me één met de natuur, liefdevol opgenomen in dit elfenkoninkrijk. Ook mijn reisgenoten ervaren dat. Sadanand voelt opeens spinrag in zijn gezicht en fotografe Chantal zegt dat er iets zachts door haar haren streek. Misschien dat dit in elfentaal betekent: ‘We hebben jullie gezien en heten jullie welkom.’

Mythisch ras van halfgoden

Ierland kent een rijke traditie van geloof in fairies. Volgens de Ieren zijn het afstammelingen van de Tuatha Dé Danann - letterlijk ‘kinderen van de godin Danu’ - een mythisch ras van halfgoden die volgens de legende duizenden jaren geleden in Ierland de scepter zwaaiden. Volgens de Ierse folklore wonen de fairies in ring forts, cirkelvormige plekken in het open veld omringd met een aarden of stenen wal.

Ongeveer 1500 jaar geleden werden ze gebouwd als omheiningen voor boerderijen of als veekering. Toen ze in de loop der eeuwen hun functie verloren en ze werden gevuld met bomen en struiken, zouden de fairies er hun intrek in hebben genomen. Bij voorkeur in de meidoorn, hun eigen heilige boom. De cirkels worden daarom ook wel fairy forts genoemd. Er zijn er meer dan 45.000, verspreid over het hele land. In Ierland is algemeen bekend dat je de woningen, bomen en paden van de fairies met rust moet laten. Er doen talloze verhalen de ronde over mensen die een fairy fort of fairy tree probeerden te vernietigen of hun huizen per ongeluk op een pad bouwden dat aan de fairies toebehoort. En in al die verhalen loopt het slecht met ze af. Een gezamenlijke Ierse vriend uit Dublin vertelde ons dat zijn ouders in zijn jeugd een bungalow hadden gebouwd die op een elfenpad bleek te staan. Toeval of niet, ze kregen de ene na de andere tegenslag te verduren en moesten het huis uiteindelijk verkopen. Als we tijdens onze tweede dag een tussenstop maken vlak bij het stadje Sligo in West-Ierland, zien we in het veld naast de weg een fairy fort liggen. We lopen erheen en turen over de aarden wal naar de wirwar van struiken en bomen. Sadanand is het dapperst en klimt over de wal naar binnen. Ik volg hem op de voet terwijl ik in stilte de wezens begroet wier woning ik nu betreed. Ik vraag voor de zekerheid bij voorbaat vergeving voor als ik per ongeluk een verkeerde stap zet. In het midden van de cirkel aangekomen blijven we staan. We giechelen een beetje zenuwachtig. Er hangt hier iets onmiskenbaar heiligs in de lucht.

Respect voor de aarde

Een boer komt naar ons toegelopen. We zijn zonder toestemming op zijn land, maar in plaats van ons weg te jagen knoopt hij vriendelijk een praatje aan. Jazeker, dit is een fairy fort, verzekert hij ons. “Het stond er al voordat ik hier kwam en het zal er nog steeds staan lang nadat ik ben verdwenen,” zegt hij met iets van ontzag in zijn stem. Geen haar op zijn hoofd die eraan denkt om er iets aan te veranderen. Hij kent een collega die een paar kilometer verderop een fort op zijn land wilde weghalen. Maar elke keer dat de bulldozer in de buurt kwam, ging deze op onverklaarbare wijze stuk. Na drie kapotte machines gaf hij zich uiteindelijk gewonnen. Better leave very well alone, zeggen ze in Ierland. “Natuurlijk slaan de fairies terug. Wat zou jij doen als iemand op het punt stond met een bulldozer je huis te vernietigen?” Eddie Lenihan vraagt het ons zonder een spoortje ironie. Hij is een van de laatste seanchaí van Ierland, traditionele verhalenvertellers die van oudsher de verhalen, mythes en sages van de rijke Ierse folklore doorvertellen. Eddie ontvangt ons thuis in zijn dorpje Crusheen in het graafschap Clare. Met zijn lange grijze baard en haren lijkt hij zo uit een boek van Tolkien te zijn weggelopen. Eddie is een autoriteit op het gebied van de fairies. Meer dan veertig jaar lang verzamelde hij verhalen van de oudere generatie Ieren op het platteland, die zeiden aanvaringen te hebben gehad met de natuurwezens. De verhalen zijn meeslepend, onheilspellend en soms lachwekkend. Van mensen die door de fairies werden ontvoerd tot voorbijgangers die door hen werden gevraagd scheidsrechter te zijn terwijl zij een partijtje hurling spelen, een traditionele Ierse sport. De meeste verhalen gaan over mensen die respectloos met de fairies en hun eigendommen omgaan en daarvoor moeten boeten. Volgens Eddie zijn ze bedoeld als waarschuwing.

WIJDVERBREID GELOOF

Het geloof in natuurwezens zoals elven en kabouters vindt zijn oorsprong in de Noordse en Germaanse mythologie. Het woord 'elf' is afgeleid van het IJslandse alfar dat duizend jaar geleden al voorkwam in gedichten van de Vikingen. Nu nog gelooft in IJsland meer dan de helft van de bevolking in huldufolk, ofwel het 'verborgen volkje'. Maar ook elders ter wereld kom je het tegen. Zo hebben de Maori in Nieuw-Zeeland het over de 'kinderen van de mist' die in bossen leven en het shintoïsme in Japan vereert kami, onzichtbare wezens die natuurkrachten voorstellen.

Op Achill Island, in het
uiterste westen van Ierland,
is de scheiding met de wereld
van de natuurwezens het
dunst, wordt gezegd

Mijn vriend Sadanand
vindt een veertje op de
grond. We zijn gezien!

De heuvel in Sligo, waar de legendarische
feeënkonigin Maeve begraven zou liggen

“Misschien zijn de fairies wel een metafoor voor onze omgang met de natuur,” zegt hij. “Het betekent dat we respect moeten hebben voor onze aarde. Zo niet, dan betalen we daar een hoge prijs voor.”

Het graf van de feeënkonigin

Door het lugubere karakter van de meeste van deze verhalen kun je volgens de Ierse volkswijsheid maar het beste ver uit hun buurt blijven. Maar mensen als Tanis Helliwell zeggen dat de natuurwezens ons goedgezind zijn en dat ze open staan voor samenwerking. Ik voel meer voor die laatste versie. Onze tocht door Ierland lijkt dat ook te bevestigen: elke dag maken we kleine wonderen mee, die ons het gevoel geven dat er sterke natuurmagie aan het werk is. Zo belanden we tijdens onze reis in een kleine, verborgen vallei in Sligo, aan de voet van een berg waarop de legendarische feeënkonigin Maeve zou zijn begraven. Woudreuzen torenen hoog boven ons uit en de grond is bezaaid met bladeren. Afgezien van het fluiten van vogels is het muisstil tussen de hoge stenen wanden. We doen een meditatie voor een gezonde aarde en visualiseren schone bossen, rivieren en luchten. En we vragen de natuurwezens om vergeving voor wat we als mensheid de aarde hebben aangedaan.

Als we zijn uitgemediteerd zien we opeens aan een van de boomtakken een schommel hangen. Sadanand en ik kijken elkaar verrukt aan. Deze uitnodiging slaan we niet af. Om beurten gaan we op de schommel zitten. Terwijl ik als een elf door de lucht zwier, slaak ik een vreugdekreet. Hoe magisch wil je het hebben? Na afloop slaan we onze armen om de boom heen en danken het natuurwezen in hem voor dit mooie geschenk. Sadanand vindt een veertje op de grond. We zijn gezien! Als je ervan uitgaat dat er natuurwezens bestaan en dat elke boom, struik, bloem en plant beziel is door hun onzichtbare aanwezigheid, gaat de natuur op een heel andere manier leven. Geheimzinnige deuren openen zich en verborgen krachten stromen naar buiten. Ik voelde me na het wandelen en mediteren in de Ierse natuur als herboren. Waarom doe ik dit in Nederland niet vaker? Door deze reis kijk ik met andere ogen. Natuur is niet alleen een mooi decor van bomen, water en bloemen, maar een levende krachtbron die ons verbindt met onze kern, met stilte, rust en harmonie. En die is er voor ons allemaal, of je nu in kabouters gelooft of niet. 🌿

MEER LEZEN

- ‘Een zomer met het kleine volkje’, Tanis Helliwell, uitgeverij Christofoor
- ‘Meeting the other crowd’, Eddie Lenihan en Carolyn Eve Green, uitgeverij Gill (alleen Engelstalig)

Op 8, 9 en 10 juni is Tanis Helliwell in Nederland voor een lezing en workshop over natuurwezens. Meer informatie: tanishelliwell.com

Typisch Ierse schapen:
gehoornd, met een zwarte
snoet en dikke vacht

